

A hagyatéki eljárásról
2010. évi XXXVIII. törvény
(hatályos: 2011. I. 1-től)
Korábbi jogforrása a 6/1958. IM. r. (He.)

A polgári jog öröklésjogi részének érvényesülését szolgálja, célja, hogy az örökhagyó halálával az örökséget érintő vagyoni viszonyokban bekövetkező változást – az örökség átszállását – egy erre szolgáló polgári nemperes eljárásban biztosítsa.

Az örökös tulajdonjoga az örökhagyó halálával *ipso iure* jön létre, de a *hagyatéki eljárás lefolytatása az örökös jogainak érvényesülését segíti elő.*

A He. közjegyző hatáskörébe tartozó, vagyonjogi jellegű, nemperes eljárás, melynek célja az örökös jogainak érvényesítése, elismertetése a jogerős hagyaték átadó végzés folytán. (Az eljárás egyben permegelőző, perelhárító szerepet is betölthet.)

Az eljárás két részből áll:

1. A hagyatéki leltározás közigazgatási szerv (jegyző) előtt,
2. A hagyatéki eljárás a közjegyző előtt

I. A hagyatéki leltározás

Az eljárás megindul, amikor a jegyző a halálesetről bejelentést kap:

- *halottvizsgálati bizonyítvány* alapján (a halál beálltának orvosi (tény) igazolásával),
- *holtnak nyilvánító, vagy halál tényét megállapító végzés* alapján (a haláleset bírósági (jogi) elismerése),
- *olyan személy bejelentése alapján*, akinek az eljárás megindításához jogi érdeke főződik.

A leltározást a jegyző (a Polgármesteri Hiv. kijelölt leltárelőadója) végzi erre a célra rendszeresített nyomtatvány kitöltésével.

Leltározni kell:

- a) a belföldön fekvő ingatlan vagyont,
- b) belföldi cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaságban, szöv.-ben fennálló részesedést,
- c) lajstromozott vagyontárgyat (olyan ingó dolog vagy jog, melynek megszerzését belföldön vezetett közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzés igazolja, pl. gépjárművek, stb.)
- d) öröklési illetékmentes értéket meghaladó értékű ingó vagyont
- e) ha a hagyatéki tartozások (hagyatéki teher) meghaladják a hagyatéki vagyon értékét,
- f) az öröklésben érdekelt kérelmére is,

továbbá,

- ha az örökösként érdekelt öröklési érdeke veszélyeztetve van és méhmagzat, cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló kiskorú illetve nagykorú személy,
- ha az örökösként érdekelt ismeretlen helyen levő személy, vagy
- ügyeinek vitelében akadályozott személy,
- csak a Magyar Állam.

továbbá, ha az örökhagyó végintézkedésével alapítvány létesítését rendelte.

A leltárt az elkészítést követő *5 napon belül a közjegyzőnek meg kell küldeni fő szabály szerint elektronikus úton* (de a mellékletet képező papír alapú okiratot postai úton, ha az végintézkedést tartalmaz, vagy a papír alapú bemutatása szükséges).

Biz. esetekben a *gyámhivatalnak* is (az örökösként érintett jogainak védelmében).

Az eljárásban résztvevő személyek és *hatóságok közötti kapcsolattartás és kommunikáció* – ahol lehetséges – *elektronikus útra terelődik* 2011-et követően, 2015. január 1-től pedig a hatóságok számára kötelezővé válik.

A leltározás helye a leltározó hivatalos helyisége, de történhet a vagyon fekvésének helyén is a szemlére vonatkozó szabályok szerint, ha pl.

- az örökös veszélyeztetett érdekeltségű kiskorú, gondnokság alatt álló, ill. ismeretlen helyen levő,
- a Magyar Állam kizárólagos öröklése esetén,
- ha ezt kéri (jegyző, kjő, örökös, hitelező, gyámhiv., stb.)

Szükséges esetben az érdekelt kérelmére *biztosítási intézkedéseknek is helye lehet*, ha a hagyatékhhoz tartozó vagyontárgy veszélyben van, megőrzése nem biztosított, stb.

Külföldi hagyatéki vagyont a hagyatéki leltárba akkor kell felvenni, ha annak meglétét és hagyatékhhoz tartozását igazolták.

II. A közjegyző előtti eljárás

Főszabály szerint a kjő.-i eljárás *hivatalból indul meg* a leltáranyag megérkezése után.

Részei:

- a hagyatéki tárgyalás előkészítése, és a tárgyalás kitűzése,
- a hagyatéki tárgyalás és a hagyaték átadása.

Joghatóság: a magyar állam kizárólagos joghatósággal rendelkezik

- magyar állampolgár belföldön levő ingatlan és ingó vagyonára,
- külföldi állampolgár belföldön levő ingatlan hagyatékára.

Illetékességi okok (kiegészítő jellegűek):

- az örökhagyó utolsó belf. lakóhelye, hiányában
- utolsó belf. tartózk. helye, ...
- belföldi elhalálozás helye, ...
- hagyatéki vagyon fekvésének helye (ha külföldön halt meg)
ez utóbbi esetben, *több közjegyző illetékessége esetén* az jár el, akit az örökösök érdekét szem előtt tartva *a jegyző választ* (ha több jegyző illetékessége merül fel az eljárás legelején, esetükben a megelőzés szabálya dönt).

Előkészítés:

- a szükséges adatok, iratok beszerzése,
- végintézkedés beszerzése

A kjő az örökhagyó által letétbe helyezett végrendeletet felbonthatja.

Az írásbeli végintézkedések beszerzésére a Végrendeletek Országos Nyilvántartásába (VONY) való betekintés nyújt lehetőséget.

Szóbeli végrendelet esetén a tanúk megidézése.

A tárgyalás kitűzése:

Úgy kell kitűzni, hogy a tárgyalás a hagyatéki leltár érkezését követő *2 hónapon belül* megtartható legyen, *8 napos tárgyalási időköz betartásával*.

Meg kell idézni:

- végrendeleti örökösöket, és a kötelesrészt jogosultakat,
- törvényes örökösöket és a túlélő házastársat,
- a hagyatéki vagyontárgyak birtoklóit,
- a hagyatéki hitelezőt, végrendeleti végrehajtót, az eljárásban fellépett igénylőt, egyéb érdekeltet, a szóbeli végrendelet tanúit, stb.

Az idézésnek tartalmaznia kell figyelmeztetést arra is, hogy lehetőség van egyezségkötésre, közvetítői eljárás igénybevételére is. A megidézett személy köteles haladéktalanul bejelenteni, ha tudomása szerint az örökgyó hagyatéka tekintetében külföldön eljárás volt vagy van folyamatban, s meg kell adni a külföldi eljárás beazonosításához szükséges adatokat.

A szabályszerően megidézett, öröklésben érdekelt meg nem jelenése a tárgyalás megtartását és a hagyatékátadó végzés meghozatalát nem akadályozza.

- Az öröklésben érdekelt *külföldieknek* a hagyatéki eljárásban is rendelkeznie kell hazai *kézbcsítési megbízottal* (a Pp. szabályai szerint), ellenkező esetben kézbcsítesí ügygondnokot rendel számára a kjó.

- Ha az örökös ismeretlen helyen tartózkodik, *hirdetményi kézbcsítesnek* (15 nap) van helye.

- Ha adat merül fel arra, hogy *örökösök hiányában a Magyar Állam örököl*, a kjó *hirdetményt* bocsát ki, hogy aki a hagyatékra öröklésben érdekeltként igényt tart, a kézbcsítesítéstől számított 30 napon belül jelentse be a kjó-nek. Amennyiben nem jelentkezik senki, a kjó a hagyatékot az állam részére adja át.

A hagyatéki tárgyalás

A tárgyalás a kjó hivatalos helyiségében zajlik, ahol a felek személyesen vagy meghatalmazott útján járhatnak el.

A kjó a *tényállást hivatalból állapítja meg* a beérkezett és beszerzett iratok alapján:

- ismerteti a hagyatéki leltárt, megállapítja a hagyatéki vagyont, annak értékét, a résztvevők erre észrevételt tehetnek.

- megállapítja a hagyaték átadásához szükséges tényállást,

- az öröklés konkrét ügyben irányadó rendjét,

- azt, hogy ki és milyen jogcímen támasztott igényt a hagyatékkal szemben.

- *bizonyítást csak szűk körben* folytathat le,

- törekszik az *egyezség létesítésére* (osztályos egyezség esetén a hagyatékot öröklés címén kell átadni, az egyezségnek megfelelő tartalmú hagyatékátadó végzés formájában).

A hagyaték átadása

A közjegyző hagyatékátadó végzést hoz, történhet *tárgyalás alapján* teljes hatállyal, vagy ideiglenes hatállyal, illetve *tárgyalás nélkül*.

Teljes hatállyal (véglegesen):

Ha a hagyaték átadásának nincs törvényes akadálya, és

- a hagyatékra *csak egy örökös* jelentett be igényt, és másnak nincs öröklési jogcímen bejelentett igénye,
- illetve *több örökös esetén a hagyaték átadása tekintetében nincs öröklési jogi vita* vagy másodlagos öröklési vita (pl. hagyatéki hitelezői igény, kötelekrész iránti igény, stb.) vagy
- van ugyan *vita*, de az *nem öröklési jogi jellegű, ill. egyszerű*, és az igény előterjesztője a teljes hatályú átadáshoz hozzájárult, vagy az igény összegének megfelelő pénzüsszeget a többi örökös a közjegyzőnél biztosítékként letétbe helyezte.

A hagyaték teljes hatályú átadása esetén, ha ennek fogatosításához közhiteles nyilvántartásba való bejegyzés szükséges, ez iránt a kjó a nyilvántartást vezető belföldi hatóságot a végzés egy példányának megküldésével megkeresi.

Ideiglenes hatályú átadás:

Ha a hagyatékot teljes hatállyal átadni nem lehet, ideiglenes hatállyal kell azt átadni:

Azaz, *ha az örökösök között öröklési jogi kérdésben felmerült vita van*.

Lényege: az örökös az így megszerzett hagyatékot *jóhiszemű birtokosként használhatja, de el nem idegenítheti és meg nem terhelheti*.

A vitás hagyatékot mindig az *erősebb jogcímen fellépő örökösnek kell átadni:*

- a szerződéses örökösnek, ha ilyen nincs,
- a végrendeleti örökösnek, (elsősorban az írásbeli végrendeleti örökösnek), ennek hiányában
- a törvényes örökösnek.

Hagyatéki per: ideiglenes hatályú átadás esetén az igénylő, akinek igényét a közjegyző nem vette figyelembe, a végzés jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül pert indíthat az illetékes bíróság előtt. A per megindítását 8 napon belül igazolnia kell a közjegyző felé.

Az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válik, ha:

- a) a hagyatéki per megindítását a jogosult nem igazolja,
- b) a pert megindító keresetlevelet a bíróság jogerősen elutasította (a Pp. 130.§ alapján),
- c) a bíróság a keresetet érdemben ítélettel elutasította,
- d) a hagyatéki pert a bíróság jogerősen megszüntette, vagy érdemi döntés nélkül fejezte be.

A közjegyző az ideiglenes hatályú végzés teljes hatályúvá válását végzéssel állapítja meg.

Ha a bíróság jogerős érdemi döntése az ideiglenes hatályú végzéstől (részben vagy egészben) eltér, a kjő a végzését az érintett (eltérő) részében hatályon kívül helyezi, és a bírósági határozatnak megfelelő teljes hatályú hagyatékátadó végzést hoz.

Ha az öröklésjogi vita rendezése érdekében a felek a per megindításának igazolására nyitva álló határidő alatt – a per megindítása helyett – *közvetítői eljárás megindítását igazolják*, a kjő a bírósági eljárás megindítására nyitva álló 30 napos határidőt az eredeti határidő elteltétől számított *30 nappal meghosszabbítja*.

A hagyaték átadása tárgyalás nélkül

Ha az örökgyó után végintézkedés nem maradt, tárgyalás nélkül átadható a hagyaték,

- a) ha csak egy törvényes örökös van,
- b) ha az örökösök igazolják, hogy az örökgyónak kizárólagos törvényes örökösei, és a hagyaték átadását a törvényes öröklés rendje szerint kérik, vagy csatolják a hagyatékkal kapcsolatban közöttük a megszabott alakban létrejött egyezséget,
- c) a póthagyatéki eljárásban, vagy
- d) ha az örökgyó után csak olyan ingóság maradt, amely az öröklési illeték alól mentes.

Póthagyatéki eljárás: akkor van helye, ha az eljárás befejezése után derül ki, hogy további, át nem adott, egyébként leltározandó vagyona maradt az örökgyónak. A hagyatéki eljárást intéző kjő kizárólagos illetékességgel rendelkezik a póthagyatéki eljárásra is.

A túlélő házastárs haszonélvezeti jogának (özvegyi jog) megváltása

Az új Ptk 7:58.§-a szerint leszármazó örökös mellett a túlélő házastársat holtig tartó haszonélvezeti jog illeti meg az örökgyóval közösen lakott lakáson és a hozzátartozó berendezési, felszerelési tárgyakon, valamint egy gyermekrész a hagyaték többi részéből.

A haszonélvezeti jog nem korlátozható, és a házastárssal szemben megváltása nem igényelhető.

Azonban, osztályos egyezségben a házastárssal szemben a gyermekrész helyett az egész hagyatékra kiterjedő holtig tartó haszonélvezeti jog biztosítható.

A házastárs azonban – a jövőre nézve – *bármikor igényelheti a haszonélvezeti jogának megváltását a házastárs és a leszármazó méltányos érdekeinek figyelembe vételével a megváltásra kerülő vagyomból egy gyermekrész erejéig.*

A megváltás iránti igényvel kapcsolatos eljárás lefolytatására a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyző jogosult. Ha az igényt a hagyatéki tárgyalás berekesztéséig előterjesztik, az igényt a közjegyző elbírálja, és a hagyatékot annak megfelelően adja át. Az ezt követően előterjesztett igény esetén az eljárás lefolytatására a póthagyatéki eljárásra vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók.

A közjegyző eljárásával kapcsolatos jogorvoslatok

1. Fellebbezés:

Helye van a közjegyző minden érdemi döntést tartalmazó végzése, valamint az eljárási költséget megállapító és annak viselésére kötelező végzése ellen a Pp. végzés elleni fellebbezésre irányadó szabályai szerint 15 napos határidővel.

Elintézése az illetékes törvényszék hatáskörébe tartozik.

2. A hagyatéki eljárás megisméltése:

A hagyatéki eljárás megisméltése iránti kérelem elbírálásának alapja és szabályai a Pp-ben található perújítási kérelem elbírálására vonatkozó szabályaihoz hasonlóak.

A hagyatéki eljárást *érdemben befejező jogerős végzés ellen* terjeszthető be.

Alapja: ha az örökös *olyan tényre hivatkozik*, melyet a hagyatéki eljárásban nem bíráltak el, feltéve, hogy az – elbírálás esetén – az öröklés rendjének, jogcímének, a részesedés arányának a megváltoztatását eredményezhette volna.

Határideje: a jogerőre emelkedéstől számított *1 éven belül* terjeszthető elő a közjegyzőnél, aki a hagyatéki ügyet újból tárgyalja, ha a megisméltelt eljárás előfeltételei fennállnak.

Eredménye: a megtámadott határozatot a kjő hatályában fenntartja, vagy hatályon kívül helyezi és új végzést hoz.

A felülvizsgálat mint rendkívüli jogorvoslat igénybe vételének *lehetőségét a Pp. kizárja a közjegyző hagyaték átadása tárgyában meghozott végzése ellen.*

Egyéb különleges szabályok

Hagyatéki eljárási igazolás (hatályos 2015. 08.17-től):

Az öröklésben érdekelt kérelmére, aki külföldi hagyatéki vagyon meglétét valószínűsíti, vagy valószínűsíti, hogy az veszélyben van, a *kjő külföldi felhasználás céljából külön végzésbe foglalt hagyatéki eljárási igazolást állít ki.*

Ez azt igazolja, hogy az örökhagyó hagyatéka tekintetében a magyar közjegyző előtt hagyatéki eljárás van folyamatban, és abban kik az öröklésben érdekeltek.

Az öröklési bizonyítvány:

Kiállítása olyan helyzetek kezelésére szolgál, amikor leltározható vagyon hiányában vagy más okból (pl. kizárólag külföldi ingatlan vagy olyan külföldi ingóság maradt, amely átadására a kjő.-nek nincs joghatósága) nincs helye hagyatéki eljárás lefolytatásának, az örökösnek mégis szüksége van örökös minősége tanúsítására, és valószínűsíti, hogy jogainak érvényesítéséhez vagy megóvásához az örökhagyó utáni öröklési rend igazolása szükséges.

Az örökös minőség igazolására szolgál, tanúsítja az örökös személyét, az öröklési jogcímét, a részesedés arányát. A közjegyző ezt külön *végzésben* tanúsítja, mely ellen az általános szabályok szerint külön fellebbezésnek van helye.

Európai öröklési bizonyítvány (hatályos 2015. 08.17-től):

Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete alapján európai öröklési bizonyítvány állítható ki a *hagyatékátadó végzés tartalmának más tagállamban történő igazolása céljára.*

Kiállítása a teljes hatályúvá vált hagyatékátadó végzés, valamint - öröklési vita esetén- a bírósági eljárást követően hozott, hagyatéki eljárást befejező végzés jogerőre emelkedését követően kérhető az illetékes közjegyzőtől.